

MINNISBLAÐ

Viðtakandi: Skóla- og frístundráð

Sendandi: Helgi Grímsson, sviðsstjóri skóla- og frístundasviðs

Efni: Varðandi tillögu borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins um úttekt á kynbundnum mun á námsárangri í grunn- og leikskólum borgarinnar

Á fundi borgarstjórnar 20. október 2020 var svohljóðandi tillögu borgarfulltrúa Sjálfstæðisflokksins vísað til meðferðar skóla- og frístundaráðs:

Borgarstjórn samþykkir að gerð verði úttekt á kynbundnum mun á námsárangri í grunn- og leikskólum borgarinnar. Skóla- og frístundasviði verði falið að vinna að úttekt í samstarfi við fræðimenn á þessu sviði og koma í framhaldi með tillögur til úrbóta. Í þessari vinnu verði ný menntastefna Reykjavíkurborgar höfð til hliðsjónar en þar segir að góð læsisfærni á íslensku sé „lykill að þekkingaröflun og skilningi á umhverfi og samfélagi.“

Það er vissulega áhyggjuefni að hluti barna geti ekki lesið sér til gagns við lok grunnskólagöngu og ljóst er að aukinn stuðning þarf til að efla lestraráhuga og lestrarfærni. Rætt hefur verið um að námsstaða drengja sé verri en stúlkna og hafi farið versnandi undanfarin ár. Það er þó varhugavert að rýna í þessa stöðu án tenginga við aðra mikilvæga og samhangandi þætti. Þegar leitað er svara er mikilvægt að skoða samfélagsgerðina í heild og stöðu kynjanna í víðu samhengi.

Ef bæta á námsárangur drengja þá þarf að rýna í marga þætti á sama tíma. Hvernig félagslegt umhverfi þeirra er, hversu kynjað uppeldið er og menningin sem þeir alast upp við. Við verðum að vera meðvituð um þá sterku samkeppni sem tölvuleikir og samfélagsmiðlar veita bóklestri og að rafræn samskipti eru að verða algengari en bein mannleg samskipti.

Ekki virðist sem möguleikar til náms séu mismunandi hjá drengjum og stúlkum. Samkvæmt rannsóknum Jóhönnu T. Einarsdóttur og Þóru Másdóttur er enginn kynjamunur á málþroska 4-6 ára barna í leikskóla. Þetta er niðurstaða þeirra úr stöðlun málþroskaprófsins Málþærni eldri barna (MELB) þar sem þýðið var 800 börn (Jóhanna T. Einarsdóttir, prófessor HÍ, munnleg heimild, 1. okt. 2020). Kynjamunur kemur þó fram þegar ánægja af lestri er skoðuð og er mun að finna strax í 1. bekk (Skólapúlsinn, 2020). Það ásamt mikilvægi bókaeignar á heimili bendir til þess að afstaða foreldra (og þá helst feðra) sé mjög mótandi fyrir afstöðu drengja til lestar (Kristján Ketill Stefánsson o.fl., 2019) og sú afstaða hefur áhrif á mögulegan árangur.

Drengir læra af viðbrögðum mikilvægra aðila í lífi þeirra (sérstaklega feðra), hvað er mikils metið og æskilegt. Viðbrögð feðra (og annarra mikilvægra) við frammistöðu sona sinna endurspeglast í afstöðu drengjanna sjálfra. Samstarf feðra og skóla virðist vannýttur möguleiki til að hafa áhrif á afstöðu drengja til frammistöðu í lestri (Kristján Ketill Stefánsson o.fl., 2019).

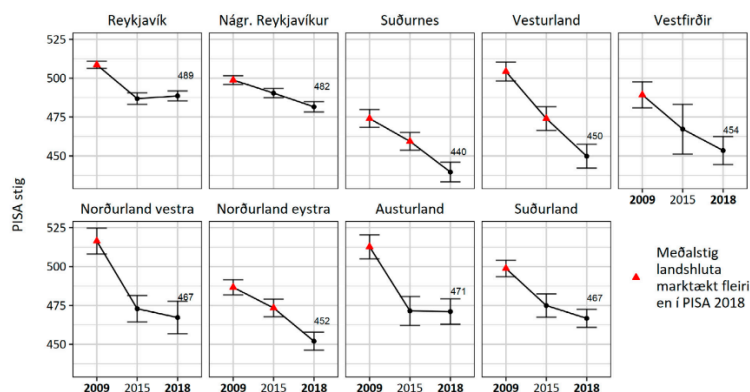
Samkvæmt PISA niðurstöðum frá 2018 er þróun á Íslandi í PISA í nokkurri afturför, sérstaklega eftir PISA 2009. Ísland var 2018 með 474 stig. Aftur á móti er niðurstaðan sú að nemendur í Reykjavík eru á pari við meðaltal OECD landa með 489 stig en samkvæmt skýrslu OECD eru 487 stig meðaltalið. Í íslensku PISA skýrslunni segir „Líkt og í fyrri könnunum PISA er talsverður

munur á frammistöðu í lesskilningi í PISA 2018 eftir landshlutum og nemendur í Reykjavík og nágrenni standa sterkast að vigi (Mynd 2.11, bls. 34). Í Reykjavík er hæsta hlutfall fagmenntaðra grunnskólakennara og má því ætla að það hafi m.a. áhrif. Í þessari skýrslu er ekki að finna niðurstöður eftir kyni fyrir landshluta og því ekki ljóst hver munur á drengjum og stúlkum í Reykjavík er.

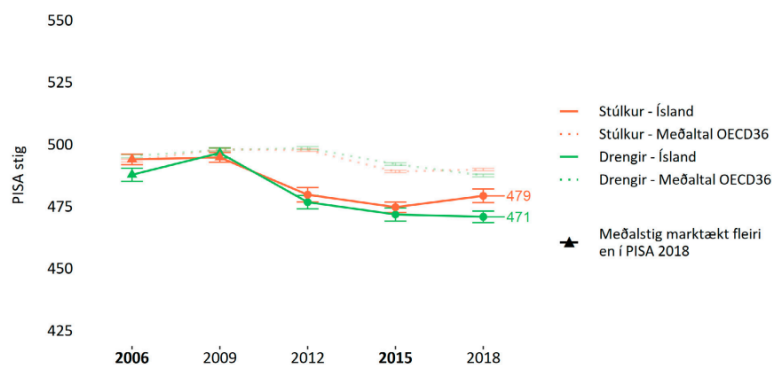
Á heimasíðu Menntamálastofnunar er að finna samantekt á helstu niðurstöðum PISA fyrir Ísland, sjá nánar: <https://mms.is/frettir/niurstodur-pisa-2018-liggja-fyrir> og hlekk á skýrslu Menntamálastofnunar um helstu niðurstöður er að finna hér: https://mms.is/sites/mms.is/files/pisa_2018_helstu_island.pdf

Mynd 2.11. Meðalstig íslenskra nemenda í lesskilningi í PISA, eftir landshlutum

Mynd 2.11. Meðalstig íslenskra nemenda í lesskilningi í PISA, eftir landshlutum. Prihrýningar tákna að meðalstig í PISA 2018 í viðkomandi landshluta eru marktækt frábrugðin stigum þess í viðkomandi könnun. Feitletruð ártöl tákna að lesskilningur var aðalsvið PISA og skekkjumörk sýna staðalskekkju.

Mynd 4.6. Meðalstig íslenskra nemenda í læsi á náttúruvísindi í PISA, 2006–2018, eftir kyni

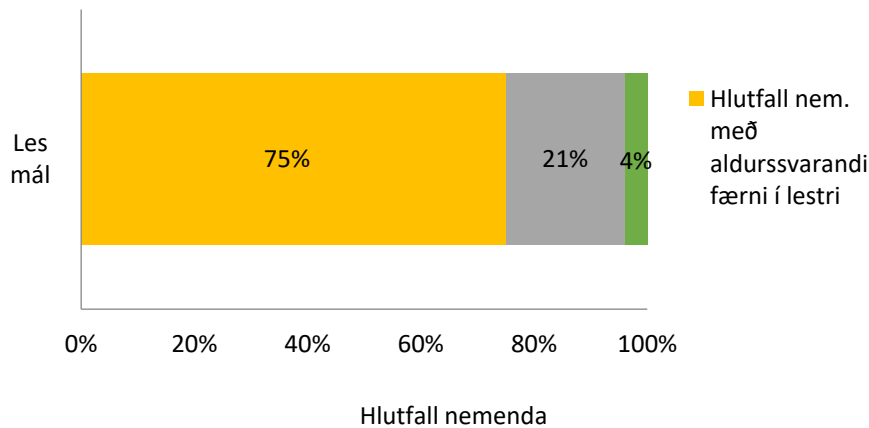

Mynd 4.6. Meðalstig íslenskra nemenda í læsi á náttúruvísindi í PISA 2006–2018, eftir kyni. Feitletruð ártöl tákna að viðkomandi svið var aðalsvið PISA og skekkjumörk sýna staðalskekkju. Upplýsingar um hvaða lönd liggja að baki meðaltölum OECD er að finna í inngangi (bls. 10).

Lesmál var lagt fyrir nemendur í 2. bekk í fyrsta sinn vorið 2021. Megin niðurstaða Lesmáls er að 894 nemendur af 1.200, eða tæp 75% nemenda, ná a.m.k. 61% árangri á prófinu. Þessir nemendur teljast því samkvæmt viðmiði vera með aldurssvarandi færni í lestri. Nemendur sem ekki ná 61% árangri á lesnálsprófinu eru 306 eða rúm 25%. Af þessum hópi eru 257 eða rúm 21% allra þátttakenda, sem ná árangri á bilinu 31-60%. Þeir þurfa á tímabundnum sérstökum stuðningi að halda í lestri. Þá eru 49 nemendur eða rúm 4% sem ná 0-30% árangri. Þessi hópur þarf einstaklingsáætlun þar sem fram kemur skipulagt vinnulag byggt á gagnreyndum aðferðum sem fylgt er eftir, þar til nemandinn hefur sýnt árangur.

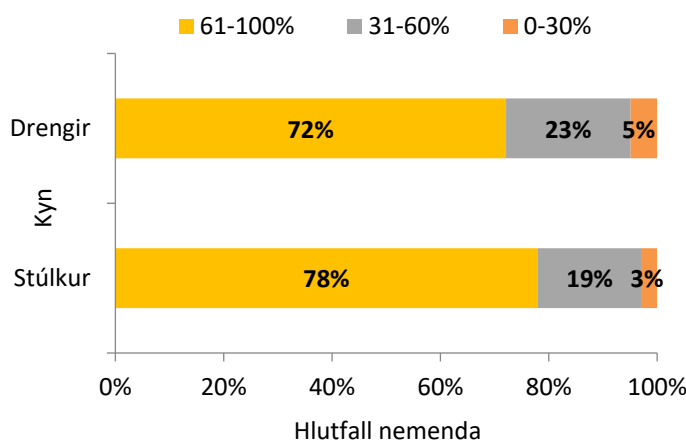

Dreifing nem. í mism. þrep eftir árangri í Lesmáli árið 2021.

Af nemendum sem þátt tóku í Lesmáli eru stúlkur 633 og drengir 527. Hlutfall stúlkna með aldurssvarandi færni í lestri er um 78% árið 2021 en hjá drengjunum telur samskonar hópur 72%. Þetta má sjá á mynd fyrir neðan. Þá eru líka hlutfallslega fleiri drengir en stúlkur sem bæði þurfa tímabundinn sérstakan stuðning í lestri og einstaklingsáætlun.

Dreifing nemenda eftir árangri og kyni árið 2021:

Margt bendir til þess að skólakerfið hafi í upphafi verið byggt upp þannig að það hentaði fyrst og fremst börnum með ákveðna styrkleika s.s. að vera fljót að tileinka sér utanbókarlærdóm. Í dag erum við meðvitaðri um mikilvægi þess að bjóða upp á fjölbreytta kennsluhætti og leggja kennsluráðgjafar og mál- og læsissérfræðingar á skóla- og frístundasviði mikla áherslu á að kennsluhættir þurfi að byggja á aðferðum sem sýnt hefur verið fram á með rannsóknum að beri árangur. Menntastefna Reykjavíkur og menntastefna menntamálaráðuneytisins leggja einnig mikla áherslu á að skapa tækifæri til að finna styrkleikum allra nemenda farveg.

Fáar íslenskar rannsóknir eru til um kynjamun á námsárangri og þær upplýsingar sem þó eru til eru byggðar á PISA, samræmdum prófum, Lesferli Menntamálastofnunar og Hljóm2. Nokkur meistaraverkefni á menntavísindasviði HÍ fjalla að einhverju marki um viðfangsefnið. Það að gera ítarlega úttekt á kynbundnum mun á námsárangri kynja í grunn- og leikskólum borgarinnar líkt og tillagan felur í sér er afar viðamikil verkefni. Rýna þarf bæði í erlendar og innlendar

rannsóknir, kalla eftir og vinna úr námsmati grunnskóla og þeim prófum og skimunum sem leikskólar leggja fyrir börn. Bera þarf saman niðurstöður nokkurra ára. Til þess að framkvæma þá rannsókn þarf fjármagn svo ráða megi starfsmann með tölfraeðilþekkingu, tímabundið í fullt starf. Viðfangsefnið er of viðamikið til þess að hægt sé að bæta því við önnur verkefni starfsfólks á skrifstofu skóla- og frístundasviðs. Samtal þarf við háskólasamfélagið um rannsóknir á þessu sviði og vekja þarf áhuga meistarastigs- og doktorsnema á viðfangsefninu.

Til að hægt sé að bregðast við tillögunni þyrfti því eftirfarandi að eiga sér stað:

- Starfsmaður ráðinn tímabundið til eins árs í fullt starf til að gera umbeðna úttekt.
- Samtal við háskólasamfélagið um rannsóknir á því hvernig munur milli kynjanna birtist í námsárangri og námsframvindu og kostnaðarhlutdeild í utanumhaldi um verkefnið til amk þriggja ára.